

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Ketonen-Oksi, S. (2022) Spekulatiivinen fiktio totuttujen todellisuuskäsityksien haastajana. Futura 3, 78-79.

Tämä rinnakkaistallenne on lopullisen lehdessä julkaistun artikkelin taittamaton käsikirjoitusversio.

Sanna Ketonen-Oksi
Laurea-ammattikorkeakoulu
sanna@ketonenoksi.com

Spekulatiivinen fiktio totuttujen todellisuuskäsityksien haastajana

Mykaela Saunders (toim.) (2022): *This all come back now*. An anthology of first nations speculative fiction. University of Queensland Press, Australia. 350 s.

This all come back now on 22 lyhytnovellista koostuva antologia. Se kokoaa yhteen Australian aboriginaalien sekä Torresinsalmen saarelaisten, lähes poikkeuksetta palkittujen, kokoneiden toimittajien, runoilijoiden ja kirjailijoiden tuottamaa spekulatiivista fiktiota. Tarinat kuvaavat alkuperäiskansojen kollektiivista surua ja menetyksiä, alkuperäiskansoja ajasta toiseen vainoavia ilmiöitä sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden kokemuksia kulttuurisen identiteettinsä jälleenrakentamiseen liittyen.

Kirjan toimittanut Mykaela Saunders on puoliksi libanonilainen, puoliksi koori. Hän on toiminut pitkään alkuperäiskansaan kuuluvien koulutukseen liittyvissä hankkeissa, ja väitteli vuonna 2021 taiteiden tohtoriksi aiheesta 'Goori Futurism: envisioning the sovereignty of country, community, and culture in the Tweed'. Koko *This all come back now* -kirjan toimituskunta koostui alkuperäiskansojen edustajista, australialaisittain 'blackfellas'.

Monipuolisuudessaan kiehtovaa tarinankerrontaa

2000-luvulla yleistynyt spekulatiivisen fiktion käsite on monimerkityksellinen, mutta toimii hyvin kattoterminä kaikenlaiselle kuvitteellisia maailmoja ja tapahtumia kuvailevalle kirjallisuudelle. Sisältäen elementtejä niin kauhu- ja fantasiakirjallisuudesta kuin tieteisfiktioista, on sen ensisijaisena lähtökohtana haastaa totuttuja todellisuuskäsityksiämme.

This all come back now -kirjan novellikokoelmasta löytyy monta tyyliä. Joku saattaisi närkästyä moisesta 'sillisalataista', mutta minusta tämä monipuolisuus tekee kirjasta kiehtovan, yllätyksellisen. Siinä missä ensimmäiset tarinat muistuttavat lähinnä leirinuotioilla kerrottavia kauhutarinoita, ovat kirjan viimeiset tarinat jo suorastaan tieteisfiktioita. Näiden väliin mahtuu fantasiaa monessa eri muodossa. Yhteistä tarinoille on se, miten ne nostavat esille alkuperäiskansojen ajatteluun vahvasti liittyvän luontoyhteyden sekä kytkökset yhteisön elävien ja jo kuolleiden jäsenten välillä.

Pääosa novelleista rakentuu arkisten tapahtumien ja kokemusten äärelle: Lisa Fullerin 'Myth this!' kuvaa perheenäidin ja lasten ylisukupolvisia kokemuksia luontoretellä, ja Samuel William Watsonin 'The Kadaitcha sung' sijoittuu paikalliseen publiin. Myös Alisa Whittakerin 'The centre' sekä Laniyukin 'Nimeybirra' sijoittuvat keskelle arkea, vaikka ne edustavat niin ajallisesti kuin elinympäristöltään varsin vaihtoehtoista fantasiaa tulevaisuudesta. Jopa Archie Wellerin varsin verisesti päättyvän tarinan 'The purple plains' keskiössä ovat erilaiset perhesiteet.

En osaa arvioida, haastoivatko nämä novellit todellisuuskäsitystäni, tai missä määrin lukukokemukseni oli erilainen kuin mitä se olisi alkuperäiskansoja edustavalle lukijalle. Sen sijaan tiedostan ärsyyntyneeni monissa tarinoissa aistimastani kyynisen pessimistisestä asenteesta sekä vaihtoehdottomuutta ruokkivasta alistaisuudesta valtaa pitävien valkoihoisten julmuudelle. Samalla mieleeni heräsi kysymys, pyrkiikö antologia tietoisesti projisoimaan lukijoissa alkuperäiskansojen kokemaa väkivaltaa ja sen herättämiä tunteita.

Ei ehkä myyntimenestys, mutta oivallinen lisä peruslukemistoon

Osassa tarinoita on kiinnostavalla tavalla aistittavissa kirjoittajien kritiikki omaa kansaansa kohtaan. Tämä näkyy silmiinpistävästi Alexis Wrightin novellissa 'Dust cycle', jossa on viittauksia näkymättömyyteen, piiloutumiseen, menneisiin jumittumiseen sekä kyvyttömyyteen taistella oman kulttuurinsa ja oikeuksiansa puolesta. Toisaalta, kuten Mykaela Saunders upeasti ilmaisee omassa novellissaan 'Terranova', olemme kaikki

vieraita täällä, osa monipuolista elämän yhteisöä – monimutkaista suhteiden verkostoa ja eleganttia vastavuoroisuuden verkkoa. Kirja haastaa alkuperäiskansojen edustajia pohtimaan osaansa ja rooliaan nyky-yhteiskunnassa, ja tarjoaa samoja virikkeitä myös meille hallitsevien kulttuuriryhmien edustajille.

Itse kiinnostun usein teknologiakehitystä enemmän muutoksista sosiaalisessa pääomassamme. Siksi pidin siitä, että tarinoiden pääosassa ovat ihmiset ja että viitteet teknologiaan olivat vähäisiä. Siksi yllätyin myös pitäessäni erityisesti viimeisestä, Kathryn Gledhill-Tuckerin novellista ‘Protocols of transference’. Se pohtii runollisen kryptisesti suhdettamme tekoälyyn sekä sen avulla mahdollistuvaa oman sisäisen viisautemme vapautumista. Novellin rakentama silta menneisyyden ja tulevaisuuden välille on samaan aikaan sekä epätodellinen että tavoittelemisen arvoinen.

Omassa genressäänkin epätyypillinen kirja tuskin ylittää myyntilistojen kärkeen, eikä suomennosta liene realistista odottaa lähiaikoina. Toivon kuitenkin lukijoita löytyvän myös muista kuin vannoutuneista spekulatiivisen fiktion ja alkuperäiskansoista kiinnostuneiden lukijoiden parista. Suosittelen tilaamaan kirjan ekologisella postituksella suoraan Queenslandin yliopistosta.

Työstöversio